

Τα νέα ορόσημα στο τοπίο της ανώτατης εκπαίδευσης στην Γαλλία – μια σκιαγράφιση

Ε. Ντυρίε, Δρ., Μέλος Ε.ΔΙ.Π. στο Τμήμα Γεωγραφίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου.

Μήπως προσέξατε πρωτάκουστες ονομασίες Ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης της Γαλλίας, μήπως βρεθήκατε αυτόματα ανακατευθυνόμενοι/ες σε νέες ιστοσελίδες και αναρωτιέσθε τι έγινε; Μήπως παρατηρήσατε ένα πρόσθετο, νέο λογότυπο δίπλα σε εκείνο που σας είναι οικείο;

Βαθιές αλλαγές έλαβαν χώρα στην Γαλλία σε μια δεκαετία, μετατρέποντας σταδιακά αλλά όχι ενιαία το τοπίο της ανώτατης εκπαίδευσης (ακόμη σε πλήρη εξέλιξη) με μηχανισμούς που προωθούσαν τις συνεργασίες μεταξύ πανεπιστημίων και ερευνητικών οργανισμών (rôles de recherche et d'enseignement supérieur (PRES) κ.ά. εργαλεία, και που οδήγησαν σε συγχωνεύσεις / συνενώσεις πανεπιστημίων, συγκρότηση νέων οντοτήτων, και μεταβολές στο καθεστώς τους πίσω από την ονομασία Université, Grande Ecole... (όπως PRES, ComUE, EPE).

Χρονολογικοί σταθμοί υπήρξαν το 2009, με το νόμο περί ελευθεριών και ευθυνών των πανεπιστημίων, που τους πρόσφερε διευρυμένες αρμοδιότητες για μια πλήρη αυτονομία διαχείρισης, το 2013 (δημιουργία των communautés d'universités et établissements – ComUE, με ώθηση στην συγχώνευση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης), και το 2018 με τη σύσταση των δημοσίων πειραματικών ιδρυμάτων (établissements publics expérimentaux – EPE*), των οποίων τα αποτελέσματα είναι φανερά από το 2019 και το 2020.

**Δημόσια ιδρύματα επιστημονικού, πολιτιστικού και επαγγελματικού χαρακτήρα που δοκιμάζουν νέους τρόπους οργάνωσης και λειτουργίας.*

Εμφανίζονται νέοι συλλογικοί φορείς με νέες ονομασίες που απαρτίζονται από ιδρυτικά πανεπιστήμια που συγχωνεύθηκαν στα οποία προστίθενται ως συστατικές οντότητες, που διατηρούν την νομική προσωπικότητα, γνωστά παλαιά εξειδικευμένα Ινστιτούτα και Μεγάλες Σχολές (Grandes Ecoles). Σημειωτέον, με δική τους πρωτοβουλία τα ιδρύματα και οι φορείς αποφασίζουν την τύχη τους, λαμβάνοντας προφανώς υπόψιν το «κοινωνικο-επιστημονικό κεφάλαιο» τους και την «προστιθέμενη αξία» του εγχειρήματος. Εξ ου οι περιπτώσεις διαπραγματεύσεων που δεν καταλήγουν με τη μια σε συγχώνευση ή συνένωση. Στις μεταβολές που οφείλονται σε γαλλική εθνική πολιτική προτίθενται και εκείνες που απορρέουν από την Ευρωπαϊκή.

Ακολουθεί ένας ενδεικτικός κατάλογος φορέων που εμπλέκονται στις μετεξελίξεις (αν και γίνεται μνεία μερικών φορέων που καλό είναι να κατονομάζονται για υπενθύμιση). Ο κατάλογος διαμορφώθηκε σε συνάρτηση με ιδρύματα που είναι συνέταιροι του Χ.Π. ή των οποίων το αντικείμενο ή μία από τις συστατικές οντότητες συσχετίζεται με τα επιστημονικά πεδία που θεραπεύει το Χ.Π. Από την άλλη, μπορεί να είναι αρκετά αναλυτικός ως προς τις συστατικές οντότητες των διάφορων «σχημάτων», ακριβώς για να επισημανθεί η ποικιλία φορέων που συνεργάζονται, ανοίγοντας, συνεπακόλουθα, νέους ορίζοντες έρευνας και

εκπαίδευσης προσανατολισμένους και προς τον «επαγγελματικό κόσμο» le monde professionnel, γαλλιστί.

❖ Το πανεπιστήμιο « **Université Paris 1** » κατά την επίσημη του ονομασία, αλλά **γνωστό ως Université Panthéon-Sorbonne** παραμένει ως έχει αλλά συμμετέχει στην ευρωπαϊκή πανεπιστημιακή συμμαχία « [UNA Europa](#) » από το 2019 που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού Προγράμματος Erasmus+ (European Universities Initiative), και ως εκ τούτου υποστηρίζεται και χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η ευρωπαϊκή πανεπιστημιακή συμμαχία «UNA Europa» απαρτίζεται στην τρέχουσα φάση από 8 μεγάλα πανεπιστήμια από έξι κράτη-μέλη της Ε.Ε. και του Η.Β.

Παραμπυπτόντως, σημειωτέο [Una Europa PhD Workshop “Heritage Hybridisation: Concepts, Scales and Spaces”](#).

❖ Μερικοί φορείς δεν ολοκλήρωσαν τη συνένωση, όπως η περίφημη **EHESS École des hautes études en sciences sociales** <https://www.ehess.fr/> με το νέο Πανεπιστήμιο EPE Université PSL.

❖ Μερικοί φορείς που δεν εμφανίζονται στις μετεξελίξεις αλλά παραμένουν στο προσκήνιο της ποιότητας όπως το **INSERM - Institut national de la santé et de la recherche médicale** <https://www.inserm.fr/>

Παράδειγμα ComUE εν ενεργεία:

❖ **Université Paris Lumières** <https://www.u-plum.fr/> με τρία ιδρυτικά μέλη (2014), τα πανεπιστήμια l'Université Paris 8 Vincennes-Saint-Denis <https://www.univ-paris8.fr/> , l'Université Paris Nanterre <https://www.parisnanterre.fr/> και το [CNRS – Centre National de la Recherche Scientifique](#), στα οποία προστέθηκαν το [Institut National Supérieur pour l'éducation des jeunes Handicapés et les Enseignements Adaptés \(INS HEA\)](#), η [Ecole nationale supérieure Louis-Lumière \(ENS LL\)](#), το [Collège international de Philosophie \(CIPh\)](#), l'INA και το [musée du Louvre](#) όπως και έξι φορείς με ειδικό χαρακτήρα (πολιτιστικής δράσης, κληρονομιάς ή μουσεία): τα [Archives nationales](#), la [Bibliothèque nationale de France](#), [Académie Fratellini](#), le [Centre national d'art et de culture Georges-Pompidou](#), le [Musée de l'histoire de l'immigration](#), le [musée du quai Branly](#), le [Cédias - musée social](#), et le [Pôle Sup'93](#)

❖ **Sorbonne Université** <http://www.sorbonne-universite.fr/>

Συνένωση των πανεπιστημίων *Université Paris-Sorbonne (Paris-IV)* et *Université Pierre-et-Marie-Curie (Paris-VI)*

Διαρθρωμένο σε τρεις Σχολές («Γραμμάτων», θα λέγαμε ελλ. Φιλοσοφική, Επιστημών και Μηχανικών, και Ιατρική, με 7 παν/μιακά νοσοκομεία), και συνάρτηση των τριών πανεπιστημιακών θαλάσσιων σταθμών (Roscoff, Banyuls & Villefranche-sur-Mer).

École polytechnique universitaire de Sorbonne Université

Institut des systèmes intelligents et de robotique de Paris

Institut d'astrophysique de Paris

Institut de statistique de Sorbonne Université

Institut Henri-Poincaré

❖ **L'Université PSL (Université Paris Sciences et Lettres)** <https://www.psl.eu/>

Απαρτίζεται από 11 ιδρύματα: [Collège de France](#), Conservatoire National Supérieur d'Art Dramatique, École nationale des chartes, [École nationale supérieure de Chimie de Paris](#), [École nationale supérieure des Mines de Paris](#), [École normale supérieure - ENS](#) (γνωστή μ.ά, ως Normale sup', ENS Ulm), [École Pratique des Hautes Études \(EPHE\)](#), ESPCI Paris (École supérieure de physique et de chimie industrielles de la Ville de Paris), Institut Curie, [Observatoire de Paris](#), [Université Paris-Dauphine](#).

Αξιοσημείωτη η **ερευνητική έδρα «Beauté(s)»** με τη χορηγία της επιχείρησης L'OREAL, που «εδραιώνει ένα επιστημονικό οικοσύστημα αφιερωμένο σε μια διεπιστημονική διερεύνηση και εμβάθυνση της έννοιας της Ομορφιάς. Ο εκ των προτέρων απροσδιόριστος χαρακτήρας της ομορφιάς αποτελεί για τους ερευνητές ένα δυναμικό έδαφος για να διερευνήσουν τις πολιτιστικές, πολιτισμικές ή γεωγραφικές μας προσλήψεις/αναπαραστάσεις.»

<https://www.psl.eu/recherche/chaire-beautes-psl-loreal>

❖ **Université de Paris:** <https://u-paris.fr> Προκύπτει από τη συγχώνευση των πανεπιστημίων *Université Paris-V* γνωστό ως *Paris-Descartes* και *Université Paris-VII* ή *Paris-Diderot* και προστίθεται το [Institut de Physique du Globe de Paris – IPGP](#) που διατηρείται ως ξεχωριστό νομικό πρόσωπο.

❖ **Université Paris-Saclay** <https://www.universite-paris-saclay.fr/> . Προκύπτει από το πανεπιστήμιο *Université Paris-XI* *université Paris-Sud* www.u-psud.fr) και τα ακόλουθα συστατικά Ιδρύματα :

- [Ecole] [CentraleSupélec](#)
- [AgroParisTech](#) [Institut des Sciences et Industries du Vivant et de l'Environnement]
- Ecole normale supérieure Paris-Saclay
- Institut d'optique graduate school.

Άλλα δυο πανεπιστήμια συμμετέχουν στο εγχείρημα με προοπτική συγχώνευσης: *Université de Versailles-Saint-Quentin-en-Yvelines (UVSQ)* <http://www.uvsq.fr/> και *Université d'Évry-Val-d'Essonne (UEVE)* <https://www.univ-evry.fr> .

❖ **Institut Polytechnique de Paris** <https://www.ip-paris.fr/> συγκεντρώνει πέντε Μεγάλες Σχολές:

- École polytechnique <https://www.polytechnique.edu/> ,
- ENSTA Paris (École Nationale Supérieure de Techniques Avancées) <https://www.ensta-paristech.fr/>
- ENSAE Paris <https://www.ensae.fr/> Ecole nationale de la statistique et de l'administration économique
- TELECOM Paris <https://www.telecom-paris.fr/>
- Télécom SudParis <https://www.telecom-sudparis.eu/>

❖ Με αλλαγή καθεστώτος μετατρέπονται σε EPE

- Το πανεπιστήμιο *Université de Valenciennes* υπό την ονομασία **Université polytechnique des Hauts-de-France** <https://www.uphf.fr/>
- Το πανεπιστήμιο *Université Nice Sophia Antipolis* (<http://unice.fr/>) υπό την ονομασία **Université Côte d'Azur** <http://univ-cotedazur.fr/>

- Το πανεπιστήμιο *Université de Marne-la-Vallée* (Université Paris-Est Marne la Vallée) υπό την ονομασία **Université Gustave Eiffel** <https://www.univ-gustave-eiffel.fr/>
- Το πανεπιστήμιο *Université de Cergy-Pontoise* (<https://www.u-cergy.fr/>) υπό την ονομασία **CY Cergy Paris Université** <https://www.u-cergy.fr/fr/universite/actualites/cy-cergy-paris-universite.html>

(Ενώθηκε με την *École internationale des sciences du traitement de l'information* (EISTI), και ενσωματώνει το ILEPS - Ecole Supérieure des Métiers du Sport και το EPSS - Ecole Pratique de Service Social ως συστατικές οντότητες. Συγκεντρώνει και τις άλλες σχολές και ινστιτούτα της περιοχής με τα οποία συνεργαζόταν σε δίκτυο, ενώ στρατηγικό του συνέταιρο αποτελεί η Ecole Supérieure des Sciences Economiques et Commerciales - ESSEC Business School)

❖ Επίσης, μετατρέπεται σε **EPE** το πανεπιστήμιο Université Grenoble-Alpes υπό την ονομασία **Université Grenoble-Alpes** <https://www.univ-grenoble-alpes.fr/> προσαρτώντας επίσης

- το Institut polytechnique de Grenoble (IPG), <https://www.grenoble-inp.fr/>
- το Institut d'études politiques de Grenoble (IEPG) <http://www.sciencespo-grenoble.fr/>
- και την Ecole nationale supérieure d'architecture de Grenoble (ENSAG) <http://www.grenoble.archi.fr/>

που διατηρούν την νομική τους προσωπικότητα.

⌘ Πηγές:

Πέρα από τις ιστοσελίδες των ίδιων των φορέων, ιδρυμάτων... και τα λήμματα τους (των υφιστάμενων και των παρελθόντων εξ αυτών) στην γαλλόφωνη αλλά και αγγλόφωνη Wikipedia):

REPUBLIQUE FRANCAISE, Code de l'éducation Livre VII, Titre 1er, Ch.1er. Section 1 : Classification des établissements publics à caractère scientifique, culturel et professionnel διαθέσιμο από Legifrance <https://www.legifrance.gouv.fr>
<https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idArticle=LEGIARTI000039630216&idSectionTA=LEGISCTA000027865908&cidTexte=LEGITEXT000006071191&dateTexte=20200530>

Communauté d'universités et établissements <https://fr.wikipedia.org/>

Loi relative aux libertés et responsabilités des universités <https://fr.wikipedia.org/>

Regroupement universitaire <https://fr.wikipedia.org/>

⌘ Για περαιτέρω...

Οι μεταρρυθμίσεις που ταλαντεύονται, σε πολύ ανταγωνιστικό περιβάλλον σε πολλαπλές κλίμακες, μεταξύ εκπαίδευσης/κατάρτισης, έρευνας και επαγγελματοποίησης (professionnalisation), προκαλούν συζήτηση στο δημόσιο χώρο ενώ μελετώνται και επιστημονικά. Έχει ενδιαφέρον να υπενθυμίζεται ότι από το 2015 (με τον νόμο για την Νέα Οργάνωση της επικράτειας της Δημοκρατίας loi portant sur la Nouvelle Organisation Territoriale de la République-NOTRe) διαμορφώθηκε [νέος χάρτης](#) των περιφερειών της Γαλλίας ([νέα διοικητική οργάνωση](#) με συγχωνεύσεις περιφερειών στη μητροπολιτική Γαλλία και νέες ονομασίες). Συνεπακόλουθο αυτής, από το 2016, ξεκίνησε η αναδιάρθρωση των ακαδημιών (δηλ. των διοικητικών διαμερισμάτων (circonscriptions administratives) μέσω των οποίων μεταφέρεται στις περιφέρειες η εκπαιδευτική πολιτική που ορίζει

η κυβέρνηση, ιδίως μέσω των Υπουργείων Εθνικής Παιδείας και της Ανώτατης Εκπαίδευσης, Έρευνας και Καινοτομίας), και δημιουργήθηκαν ακαδημαϊκές περιφέρειες (régions académiques).

AGULHON Catherine (2016), « STAVROU Sophia. L'université au diapason du marché. Une sociologie du changement curriculaire dans les universités françaises », *Revue française de pédagogie* [En ligne], 197 | 2016, mis en ligne le 31 décembre 2016, consulté le 30 mai 2020. URL : <http://journals.openedition.org/rfp/5188>

BLANCHARD Marianne (2020), « Christine Musselin, La Grande Course des universités (Presses de Sciences Po, 2017) », *Sociologie* [En ligne], Comptes rendus, 2020, mis en ligne le 08 mai 2020, consulté le 31 mai 2020. URL : <http://journals.openedition.org/sociologie/6867>

BOISSINOT Alain (2019), « Les nouvelles « Régions académiques » : débats et enjeux. Questions à Jean-Louis Nembrini », *Administration & Éducation*, 2019/2 (N° 162), p. 113-121. DOI : 10.3917/admed.162.0113. URL : <https://www.cairn.info/revue-administration-et-education-2019-2-page-113.htm>

COSTE Daniel (2018), « La grande course des universités », *Revue internationale d'éducation de Sèvres* [En ligne], 77 | 2018, mis en ligne le 30 avril 2018, consulté le 31 mai 2020. URL : <http://journals.openedition.org/ries/6110>

DUVAL Julien (2013), « Retour sur l'évolution universitaire en France », *Questions de communication* [En ligne], 23, mis en ligne le 31 août 2015, consulté le 28 mai 2020. URL : <http://journals.openedition.org/questionsdecommunication/8423> ; DOI : <https://doi.org/10.4000/questionsdecommunication.8423>

JARRAUD François (2018), Blanquer accélère la réforme territoriale, 24 juillet [en ligne], *Le café pédagogique*, rubrique L'expresso, consulté le 30 mai 2020 <http://www.cafepedagogique.net/lexpresso/Pages/2018/07/24072018Article636680072988925843.aspx>

JARRAUD François (2019), La réforme territoriale impulsée jusqu'en 2022, 21 novembre [en ligne], *Le café pédagogique*, rubrique L'expresso, consulté le 30 mai 2020 <http://www.cafepedagogique.net/lexpresso/Pages/2019/11/21112019Article637099174696603158.aspx>

LAMI Arnaud (2020) «Les dernières évolutions des régions académiques» Art. 301. , *JDA (Journal du Droit Administratif)* 23 mai [en ligne], URL : <http://www.journal-du-droit-administratif.fr/?p=3315>

MERCIER Arnaud (2012), «Dérives des universités, périls des universitaires», *Questions de communication* [en ligne], 22, mis en ligne le 31 décembre 2014, consulté le 28 mai 2020. URL : <http://journals.openedition.org/questionsdecommunication/6903> ; DOI : <https://doi.org/10.4000/questionsdecommunication.6903>

MUSSELIN Christine (2009), « Les réformes des universités en Europe : des orientations comparables, mais des déclinaisons nationales », *Revue du MAUSS*, 1 (n° 33), p. 69-91. DOI : 10.3917/rdm.033.0069. URL : <https://www.cairn.info/revue-du-mauss-2009-1-page-69.htm>

MUSSELIN Christine (2017), *La grande course des universités*, Paris, Presses de Sciences Po.

RUFAT Samuel (2017), «Géographie et géomatique : la professionnalisation par la recherche», *Carnets de géographes* [en ligne], 10, mis en ligne le 30 septembre 2017, consulté le 28 mai 2020. URL : <http://journals.openedition.org/cdg/1153> ; DOI : <https://doi.org/10.4000/cdg.1153>

RANCON Sidonie (2017), « Sophia Stavrou, L'université au diapason du marché. Une sociologie du changement curriculaire dans les universités françaises », *Lectures* [En ligne], Les comptes rendus,

2017, mis en ligne le 04 décembre 2017, consulté le 31 mai 2020. URL : <http://journals.openedition.org/lectures/23897>

REPUBLIQUE FRANCAISE, Ministère de l'Education (2019), Premier bilan des fusions d'universités réalisées entre 2009 et 2017, rapport d'inspection générale, 03 décembre 2019 [en ligne] <https://www.education.gouv.fr/premier-bilan-des-fusions-d-universites-realisees-entre-2009-et-2017-41180>

SCHULTZ Émilien (2012), «Pierre Richard, L'université française : une nouvelle autonomie, un nouveau management », Lectures [En ligne], Les comptes rendus, 2012, mis en ligne le 23 juillet 2012, consulté le 31 mai 2020. URL : <http://journals.openedition.org/lectures/8924>

STAVROU Sophia (2017), *L'université au diapason du marché. Une sociologie du changement curriculaire dans les universités françaises*, Paris, L'Harmattan-Academia.

TERRAL Philippe (2019), «Les universités françaises transformées par les réformes : vers une spécialisation et une segmentation des carrières enseignantes et des tensions identitaires accrues », Cahiers de la recherche sur l'éducation et les savoirs, [En ligne], 18 | 2019, mis en ligne le 17 juillet 2019, consulté le 31 mai 2020. URL : <http://journals.openedition.org/cres/4180>

WEIL François, DUGRIP Olivier, LUIGI Marie-Pierre & PERRITAZ Alain (2018), *La réorganisation territoriale des services déconcentrés des ministères de l'éducation nationale et de l'enseignement supérieur, de la recherche et de l'innovation*, mars 2018 (rapport d'une mission nationale composée d'un conseiller d'État, d'un recteur et de deux inspecteurs généraux de l'administration de l'éducation nationale et de la recherche).
